

Cinc visions a l'entorn dels centres d'estudis

LES ENTITATS D'ESTUDIS LOCALS

CARME SIMON

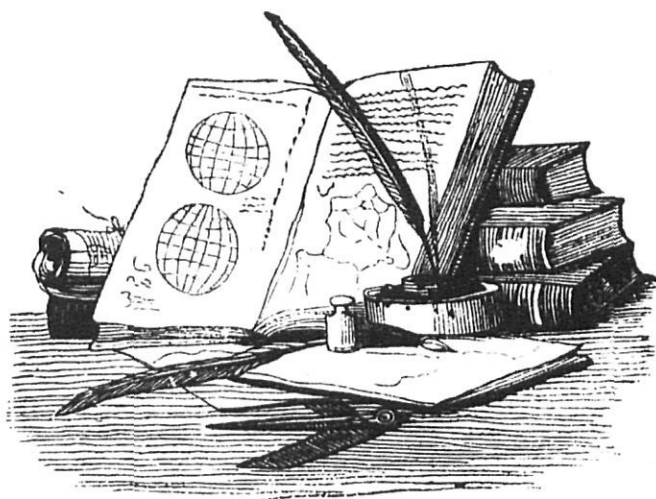

En la meua doble vessant professional, com a bibliotecària i com a editora, se m'ha demanat l'opinió sobre el que representen les entitats d'estudis i les seves activitats, especialment pel que fa a publicacions. I és des d'aquest doble punt de vista que intentaré fer una aproximació a la seva realitat.

Els grups d'estudis locals s'han d'entendre en el context de l'anomenada societat civil. En primer lloc, perquè parteixen de la iniciativa particular dels seus components, tot i que solen sobreviure sobretot de subvencions oficials i malgrat que, sovint, aquestes entitats treballen com a annexos o en col·laboració d'institucions dependents de l'Administració, com arxius o museus. En segon lloc, perquè els seus membres (actius, passius o subscriptors) solen ser persones afeccionades a la història i desenvolupen aquesta activitat de manera no professional: són metges, professors, advocats, religiosos, administratius... Exerceixen la seva professió en àmbits diversificats i aquest fet exemplifica prou bé la seva inserció en el teixit social.

Una altra de les característiques d'aquestes entitats és el seu localisme vocacional. S'emmarquen sempre en un territori ben delimitat, que sovint dóna nom a la mateixa associació i que sol correspondre a pobles, petites ciutats o comarques; en les grans ciutats, el localisme es manifesta per barris. Aquest localisme vocacional es pot observar, també, en l'arrelament al territori dels seus membres, ja sigui per origen o per estada, i en l'interès per mantenir-hi lligams d'aquells membres d'origen que, per diferents raons, ja no viuen a la demarcació.

És indiscutible la necessitat d'avaluar el paper de les entitats d'estudis locals per entendre el que és i ha estat la historiografia local al nostre país. Durant molts anys aquesta historiografia ha estat menystinguda en cercles universitaris i acadèmics, ja que els treballs publicats solien ser fets per *amateurs*, que sovint treballaven més la crònica històrica que no pas la investigació. Hi havia mancances metodològiques, de rigorositat formal i, sobretot, eren treballs faltats d'observacions concloents. Des de fa uns anys, però, aquesta situació ha canviat: s'ha vist la necessitat d'adequar els treballs als nivells acadèmics exigits; molts professionals de la historiografia no han dubtat a l'hora d'incorporar-se a les entitats; i els mateixos cercles acadèmics han revaloritzat la història local (recordem, tan sols, la magnífica tasca duta a terme en aquest sentit per la prestigiosa revista d'història *L'Avenc*). Els estudis locals han ocupat l'espai que els pertor-

Presentació dels *Annals del Ripollès* al cercle Capdevanolenc, 1996.

ca dins la pràctica i la teoria historiogràfiques. Ningú no posa en dubte el seu interès per entendre i estudiar la macrohistòria temàtica (vida quotidiana, història del transport, de la indústria..., per posar uns pocs exemples).

Un altre aspecte que m'interessa destacar és que la producció d'aquestes entitats sovint constitueix (malgrat les mancances científiques que abans comentàvem i que podríem datar *grosso modo* en l'època anterior a mitjan anys setanta) l'única mostra d'estudis d'un territori, l'única bibliografia consultable i a la qual s'ha de recórrer per a qualsevol revisió o estudi posterior. En aquest sentit són autèntiques joies del fons local de les biblioteques públiques i tenen garantida una consulta freqüent.

Però hem de dir també que molts dels treballs locals sovint són àrids per als lectors potencials. Aquesta aridesa, subjectiva o no, en la majoria dels casos resulta impossible d'evitar. Aquest fet obliga que els estudis s'hagin de publicar en un format agradable, amb les il·lustracions gràfiques que hi siguin adients, però que no estiguin mancades d'atractiu. O sigui, que es combini pertinència amb estètica. Així com el contingut de les publicacions generades per les entitats d'estudis locals ha anat guanyant qualitat, el seu aspecte físic, estètic, de disseny gràfic, no ha evolucionat en la mateixa mesura. Cal treballar per millorar-ne l'aparença en molts casos, encara, i adonar-se de la importància de la dignificació del producte-objecte per revalorar el seu contingut i millorar-ne la difusió.

Un altre handicap important de les activitats de les entitats d'estudis locals és la manca de crítica externa. Hem de pensar que aquesta ha estat i continua essent pràcticament inexistent. Abans, perquè la majoria d'aquestes entitats

s'havien format durant l'època franquista, quan qualsevol crítica per si mateixa ja representava una gosadia, i pel caràcter localista i diletant dels seus membres. Ara, perquè encara es continuen donant parcialment aquelles dues característiques, que repercuteixen molt negativament en l'autocrítica i, però no, en l'autoestima de l'organització i de la seva activitat.

Cal dir també que en algunes ocasions, darrere del nom d'aquestes entitats no hi ha un grup de persones amb afanys acadèmics o historiogràfics, sinó que sota una denominació científista s'hi acull un club social, un grup de pressió o un poder fàctic. No voldria que aquesta observació es prengüés ben bé com un retret. Si bé és cert que, en ocasions, d'aquest fet es desprèn una mala gestió i que aquestes entitats desatenen les tasques que els són pròpies i ajuden a crear confusió al voltant d'aquest tipus d'organismes, també és veritat que sovint resulta inevitable, i que no té perquè ser necessàriament dolent que en localitats molt petites els centres d'estudi esdevinguin una mena de «sanedrins» locals.

En definitiva, doncs, podríem dir que la vida d'aquestes societats locals és floable perquè col·laboren a la participació ciutadana en el món de la cultura, tot ajudant a crear un estat d'opinió «civil» sobre aquests temes; perquè participen, des de l'àmbit local, en estadis acadèmics i científics generals, i perquè mantenen viva la flama d'una certa identitat local. Però, en canvi, han de lluitar contra una possible inèrcia i apatia que el cofoisme pot ocasionar, i han de basar la seva activitat en dos suports importants: la rigorositat acadèmica (que implica també saber encaixar les crítiques) i la rigorositat formal de les seves publicacions.

Carme Simon és editora i bibliotecària